

Το αποστρεφόμενο πρόσωπο

ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ, *Το αίμα νερό*. Ένα μυθιστόρημα σε σαράντα πέντε πράξεις, εκδόσεις Πατάκη, σελ. 74

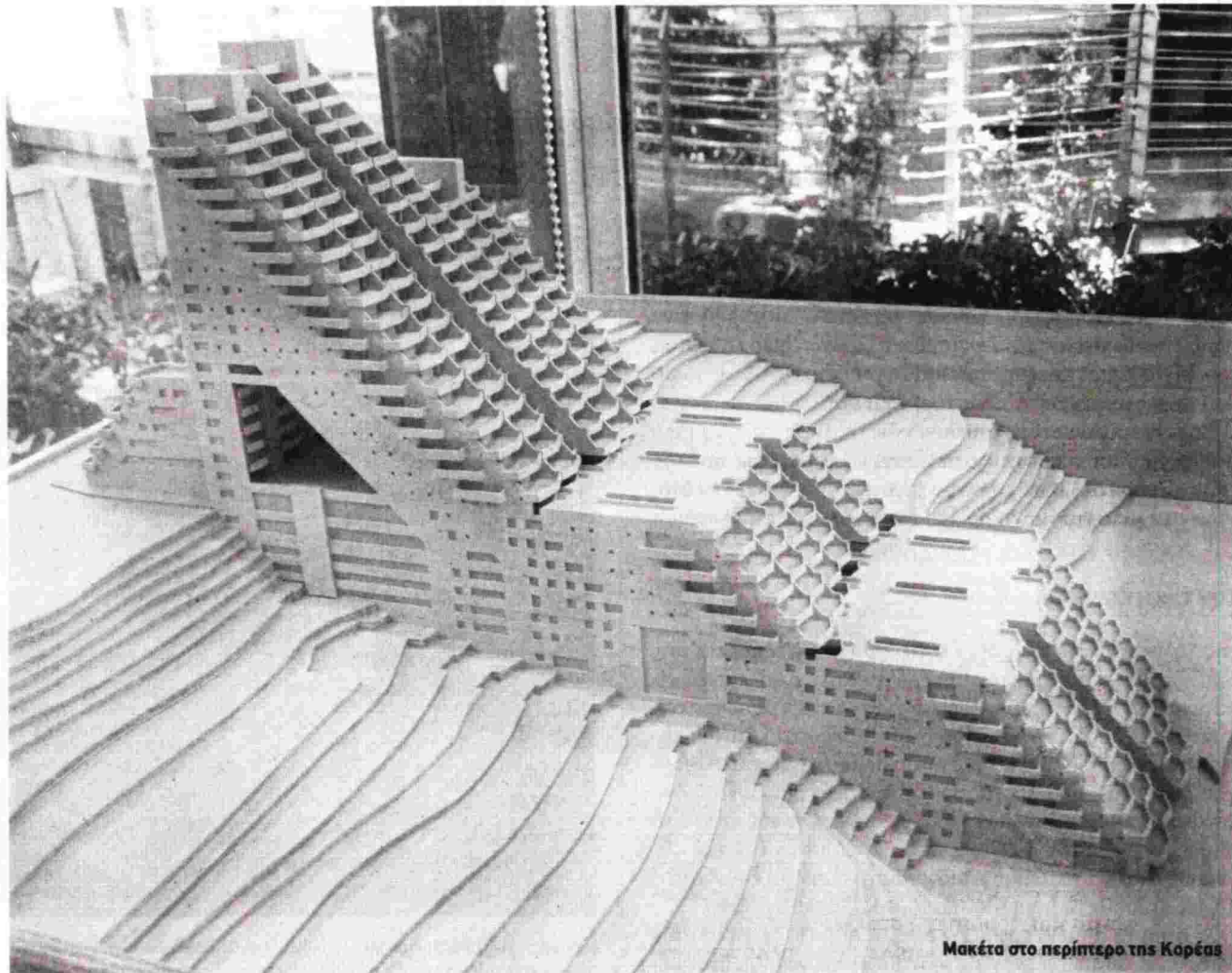
» Στο αυτοβιογραφικό μυθιστόρημα του ποιητή Χάρη Βλαβιανού, ο συγγραφέας αναμετράται με τις εικόνες του γονεϊκού του τραύματος. Ένα σκληρό, βιωματικό, υλικό που εκθέτει και εκτίθεται στη σκοτεινή του σαγήνη. Ένας πατέρας που ναι διαρκώς απών, ο ναρκισσισμός της μητέρας του, ο δικός τους ανταγωνισμός και στη μέση η απορία ενός παιδιού που τα «κατέγραφε» όλα πολύ πριν τα γράψει. Η πληγή είναι πηγή, έλεγε ο Πεντζίκης. Αλλά *Το αίμα νερό* είναι κι ένα μυθιστόρημα που εκθέτει και εκτίθεται στην αμφιλεγόμενη αλήθειά του, στην αλήθεια της αυτοβιογραφικής χειρονομίας. Τι είναι αυτό που μας μεταφέρεται σε μια αυτοβιογραφία; Πως η γραφή διασώζει την αλήθειά του; Ποιος αυτοβιογραφείται; Αυτοβιογραφείται κανείς;

ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΑΡΤΙΝΟΥ

Η γραφή είναι ο τόπος μιας απόσυρσης και ο τόπος μαζί μιας ανάδυσης. Το αποσυρόμενο ίχνος του υποκειμένου της και το αναδυόμενο ίχνος του γράμματος, μοναδικός και αδύνατος μάρτυρας αυτής της απόσυρσης. Αν ο αυτοβιογραφούμενος λόγος εξιστορεί κάτι, αυτό δεν είναι τίποτε άλλο απ' το αδύνατο της εξιστορήσης, μιας και το υποκείμενο της δράσης είναι πλέον εγκαταλελειμμένο στην αλαλία των φασματικών του καθηλώσεων. Η σκηνή της γραφής είναι η σκηνή αυτής της ζωικής απώλειας, των αντεστραμμένων της ιχνών, που συσσωρεύονται και διαγράφουν τους ποιητικούς της ψιθύρους. Αν και ο τόπος του μυθιστορήματος του Βλαβιανού εμμένει στη πιστότητα των αφηγηματικών του τοπίων, αυτό που αναβλύζει απ' τις εικόνες του είναι το σκοτεινό πεπρωμένο του γράμματος, μια πληγή που εκκινεί τη γραφή και δι-εγείρει τη μοναδική της εμπειρία, πάντα αυτή, μια εμπειρία θανάτου. Το υποκείμενο έτσι της αυτοβιογραφικής γραφής διασώζεται στο αδύνατο της καταγραφής του, στις ρηγματώσεις της αναπαράστασής του. Ένα υπο-κείμενο που αναλαμβάνει τις μετωπικές του εξ-άρσεις, τις οντολογικές του εκδιπλώσεις και τις υπαρκτικές του επιστροφές.

Η γραφή εγείρει τη δική της, αποκλειστική, σκηνή. Μια σκηνή που αποκλείει κάθε ορίζοντα δυνατής διαφυγής. Δεν γράφεις, αλλά εγγράφεις απ' την χειρονομία που σε κατακλύζει και κατακλυζόμενος σε αποδίδει στη δική της μορφική αν-ακολουθία. Οι αφετηριακές αναμνήσεις του μυθιστορήματος, εισερχόμενες στη σκηνή του, αναλαμβάνουν ένα πάθος που δεν είναι το καταγωγικό τους πάθος αλλά το πάθος των λέξεων τους, τον ίλιγγο της αφήγησής τους. Η αφήγηση της ζωής που 'ναι και το πανούργο τέχνασμα του γράμματος, η ζωική του αδιαφορία, η αφιέρωσή του στο αμνημόνευτο και ανεντόπιστο. Ο Βλαβιανός έτσι, όσο εντοπίζεται μέσα στο κείμενο του αυτοβιογραφικού του μυθιστορήματος, τόσο και εγκαλείται στη κειμενική διασπορά του, στη διαθεσιμότητα δηλαδή των σημείων του. Σημεία όλα που εκτρέπονται στην ετερονομία της γραφής και στην καινοφανή προοπτική της.

Η αυτοβιογραφική-εξομολογητική γραφή δεν μαρτυρά έτσι τίποτε, αλλά και δεν αποσιωπά όμως. Σιωπά μόνο. Είναι αυτή η σιωπή του γράμματος που διαστρέφει τις φωνές της επιθυμίας και τις ενθικεύει στις πιο βαθιές της πτυχώσεις. Αυτή η αρνητικότητα της γραφής που καταυγασμένη στη σκηνή της εγέρσεώς της, από-καλύπτει και την αρχαιολογία των ονομάτων της. Ένα διασαλευμένο τοπίο, εγκαταλελειμμένο στην αναμορφωτική προοπτική του, στις πολλαπλές αλλά και μοναδικές του αναγνώσεις. Ένα διασωθέν ίχνος που χει-απολέσει το αρχικό του σχήμα και εκτρέπεται, ξανά και ξανά,

Μακέτα στο περίπτερο της Καρέας

στη δίνη των αφηγηματικών του προκλήσεων. Ένα απογυμνωμένο ίχνος που αναγνωρίζεται για πρώτη φορά, στο συμβάν της εγγραφής του. Ένα συμβάν, αυτό το συμβάν της γραφής, που κατονομάζει το ίχνος, διασώζοντάς το από τον κύκλο της απώλειάς του. Ό, τι διασώζεται στον τόπο της γραφής είναι ό, τι απωλέσθηκε στον κύκλο της ζωής, ό, τι ανερεύθηκε ακέραιο στην ανωνυμία του κόσμου και ανέλαβε το όνομα, το μοναδικό όνομα της απώλειάς του. Δεν μας διασώζει απ' την απώλεια το γράμμα, κατονομάζοντάς μας, μας υπαγορεύει μόνο, στον ενιαίο κύκλο του νοητού, του αναστοχαστικού χρόνου, στην ανεπικαιρότητα της γλωσσικής μας καταβύθισης, εκεί όπου εισακούεται η γλώσσα, όχι στην ολότητα της αλλά στην αποσπασματικότητα του ύφους της, εκεί όπου η γλώσσα γίνεται έκ-φραση, καταγραμμένο ίχνος, η ύστατη μορφή της απώλειας.

Η απώλεια του κόσμου είναι πάντα εγγράψιμη. Ακόμη κι αυτό που είναι πέραν της γραφής, που εξελίσσεται στην επικράτεια της ζωής, αναλαμβάνει τον εαυτό του στην εκκεντρικότητα του καταγραμμένου του ίχνους. «Υπάρχω», θα πει ο Derrida, «σημαίνει είμαι-μέσα-στο-βιβλίο». Αυτό που με αποξενώνει απ' τον κόσμο είναι κι αυτό που μ' αποδίδει στην ξ-ενικότητά μου, στο κρυπτογράφημα που φέρω και συντάσσω μυστικά εντός μου. «Είμαστε το χειρόγραφο ενός άλλου», λέει κι ο Jaspers. Μία ανάγνωση του εαυτού μας, ένα κείμενο εν εξελίξει και έως θανάτου. Γράφω τη ζωή σημαίνει γράφω ό, τι μου υπαγόρευσε τη ζωή, ό, τι κατέστησε τη ζωή δυνατή στο πεδίο των αφηγήσεών της. Το κείμενο υπαγορεύεται από έναν ψυχισμό που έχει συνταχθεί απ' την τεχνική των κειμένων. Ίχνη όλα, που εν-τυπώνουν στο ψυχικό μας εύρος τις παραστάσεις τους. Το ίχνος στην ψυχανάλυση είναι πάντα έ-

να ίχνος απώλειας, ο μάρτυρας της απουσίας. Οι εικόνες έτσι του μυθιστορήματος είναι σκιές του εαυτού τους, κειμενικές απολήξεις, μετέωρα θραύσματα που μένουν, αυτός ο λήθαργος των πραγμάτων, η αφηρημένη τους διάρκεια σ' αυτόν τον μετεωρισμό, ο ανιστορικός τους χρόνος.

Η κειμενικότητα αυτή είναι η κειμενικότητα του ποιητικού. Ο Βλαβιανός το ξέρει. Τις αποκρύψει και τις φανερώσεις του γράμματος. Το Πραγματικό που αιμοδοτεί τις λέξεις. Τα δυσδιάκριτα ίχνη που αφήνει πάνω τους. Η δευτεροπρόσωπη γραφή του μυθιστορήματος που αποκαθάρει και καθιερώνει την αφήγηση εκτρέπει και το συναίσθημα του νοήματός της. Η ζωντανή, καθαρή, εμπειρία γίνεται τώρα μια εκφραστική εικόνα, μια εικόνα του άλλου, «μια απόσταση μες την εγγύτητα του άλλου», [Levinas]. Μια απόσταση που εδραιώνει η χειρονομία της γραφής και κάνει το πρόσωπο του άλλου ένα ξένο όνομα, μια μεταφορά. Ο Βλαβιανός τελειώνει τα *Σονέτα της συμφοράς* του μ' έναν αποκαλυπτικό στίχο: «Ο Βλαβιανός. Ποιος;» Η απορία αυτή δείχνει να είναι πιο αληθινή από κάθε άλλη εξομολογητική κατάθεση. Γιατί αποκαλύπτει το υποκείμενο της γραφής στο γνόφο της αγνωσίας του. Αυτός που εγκαταλείπεται στις αντανάκλασεις των θραυσματικών εικόνων αυτού του μυθιστορήματος δεν είναι εν τέλει ο Βλαβιανός αλλά το ίχνος του ονόματός του. Ένα βλέμμα μόνο, όπως εκείνο που κοιτά όλο νόημα το αποστρεφόμενο πρόσωπο του πατέρα, στη φωτογραφία του εξωφύλλου. Αυτή ακριβώς η αποστροφή που απογυμνώνει τον άλλον απ' την ακεραιότητά του και τον διαθέτει στην απειρία των εντυπώσεών του, στις ομοιώσεις του, σ' αυτή τη χειραγώγηση της γλώσσας.

Ο Αποστόλης Αρτίνος είναι συγγραφέας